

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประชาชนเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ แต่สภาพความเป็นจริงยังพบว่า กลุ่มผู้ด้อยโอกาส เช่น เกษตรกร ผู้ใช้แรงงาน ผู้สูงอายุ และผู้พิการยังมียุทธศาสตร์ชีวิตที่ต่ำ (ฉวีวรรณ, 2541) ดังนั้นเพื่อเป็นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ให้มีคุณภาพและศักยภาพ รัฐบาลจึงได้ตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน ดังแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 (พ.ศ. 2545 – พ.ศ. 2548) ซึ่งรัฐบาลได้กำหนดเป้าหมายการพัฒนาศักยภาพของบุคคลว่า คนทุกคนต้องได้รับการพัฒนาอย่างเต็มที่ทั้งทางร่างกาย จิตใจ ปัญญา และทักษะฝีมือ เพื่อให้เป็นคนมีคุณธรรม และมีสุขภาพพลานามัยที่ดี ซึ่งจะส่งผลให้มีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ดีขึ้น โดยเฉพาะเกษตรกรถือว่าเป็นกลุ่มที่รัฐบาลควรให้ความสำคัญในการพัฒนาชีวิตความเป็นอยู่ เนื่องจากเป็นกลุ่มที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ เนื่องจากประเทศไทยได้ชื่อว่าเป็นประเทศเกษตรกรรม ซึ่งจะเห็นได้จากประชาชนร้อยละ 63 เป็นเกษตรกร (ฉลอง, 2541) และผลสืบเนื่องจากวิกฤติเศรษฐกิจของประเทศตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 ส่งผลให้หลายฝ่ายต่างมีความหวังว่าภาคการเกษตรน่าจะช่วยเศรษฐกิจของประเทศไทยให้ดีขึ้น

ยางพาราถือว่าเป็นพืชเศรษฐกิจอย่างหนึ่งที่เป็นความหวังในการช่วยกอบกู้วิกฤติเศรษฐกิจของประเทศไทย เนื่องจากยางพาราเป็นสินค้าส่งออกอันดับ 2 ของไทยรองจากข้าว และมีปริมาณการส่งออกมากเป็นอันดับ 1 ของโลก ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2536 (กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2543) โดยมีปริมาณการผลิตปีละ 2.1 - 2.2 ล้านตัน หรือประมาณหนึ่งในสามของโลก และในปี พ.ศ. 2544 มีมูลค่าการส่งออก 58,700.36 ล้านบาท (สมาคมยางพาราไทย, 2545) มีพื้นที่ปลูกยางพารากระจายใน 37 จังหวัด แบ่งเป็น ภาคตะวันออก 6 จังหวัด ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 17 จังหวัด และทุกจังหวัดในภาคใต้ (กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2543) โดยเฉพาะจังหวัดสงขลา มีพื้นที่ปลูกยางพาราทั้งหมด 1,701,113 ไร่ จากจำนวนเนื้อที่ทั้งหมด 4,464,375 ไร่ (กรมส่งเสริมการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์, 2545) และมีครัวเรือนเกษตรกรที่ประกอบอาชีพการทำสวนยางพาราจำนวน 57,574 ครัวเรือน (สำนักงานการเกษตรจังหวัดสงขลา, 2544)

ในช่วง 10 ปี ที่ผ่านมา มีรายงานว่าความต้องการบริโภคยางพาราของโลกเพิ่มมากขึ้นอย่างรวดเร็วเป็น 6 - 7 เท่า (Mounier, 2002) จากรายงานดังกล่าว แสดงให้เห็นว่ายิ่งความต้องการบริโภคยางพารามากขึ้นเท่าใด เกษตรกรชาวสวนยางพาราก็ต้องยิ่งเพิ่มการผลิตเพื่อสนองความต้องการบริโภคยางพารามากขึ้นเท่านั้น ผลทำให้เกษตรกรต้องทำงานหนักเพิ่มมากขึ้น นอกจากนี้ สภาพแวดล้อมการทำงานในอาชีพผลิตยางพารา ได้แก่ สถานที่ทำงาน เครื่องมือในการทำงาน และลักษณะงาน ซึ่งเริ่มตั้งแต่ กระบวนการลับมีดกรีดยาง การกรีดยาง การเก็บน้ำยาง การผลิตยางแผ่น และการเคลื่อนย้ายน้ำยางหรือยางแผ่น ทำให้เกษตรกรต้องใช้แรงงานในการทำงานมากเพราะลักษณะงานส่วนใหญ่เป็นงานที่ต้องใช้กล้ามเนื้อและกระดูกในการยก ใ้่อมตัว ดึง ลาก และการใช้ท่าทางการทำงานที่ไม่เหมาะสมต่อเนื่องกันเป็นเวลานาน ๆ สิ่งเหล่านี้ เป็นปัจจัยเสี่ยงต่อความผิดปกติของกล้ามเนื้อและกระดูกจากการทำงาน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ ณรงค์ (2545) ที่พบว่า ภาวะที่ปวดมากจากการกรีดยาง คือ หลังส่วนล่าง มือหรือข้อมือ และขา คิดเป็นร้อยละ 55.8, 29.9 และ 13.6 ตามลำดับ นอกจากนี้เกษตรกรชาวสวนยางพาราต้องเผชิญกับสภาพการทำงานดังกล่าวแล้ว ยังต้องเผชิญกับการใช้สารเคมีต่าง ๆ โดยเฉพาะกรดซัลฟูริก ปัญหากลิ่นเหม็นของยางดิบ ตลอดจนความไม่เสถียรภาพของราคาผลผลิต อันเกิดจากผู้ซื้อเป็นผู้กำหนดราคา และยังคงพบกับความไม่ปลอดภัยจากสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว ซึ่งมีผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางพาราทั้งในเรื่องสุขภาพกายและจิต และจากรายงานกระทรวงสาธารณสุข (กองสถิติสาธารณสุข, 2539) พบว่า เกษตรกรนับรวมถึงเกษตรกรชาวสวนยางพารามีอัตราป่วยด้วยโรคระบบย่อยอาหารสูงถึงร้อยละ 41.8 ขณะที่อัตราป่วยของผู้ป่วยด้วยโรคดังกล่าวในระดับประเทศมีเพียง 11.2 ส่วนภาวะความแปรปรวนทางจิตของเกษตรกรซึ่งรวมถึงเกษตรกรชาวสวนยางพารามีสูงถึงร้อยละ 6 ในขณะที่อัตราป่วยของผู้ป่วยระดับประเทศมีเพียงร้อยละ 2.3 (กรมสุขภาพจิต, 2541)

จากสภาพการณ์ข้างต้น อาจกล่าวได้ว่า สภาพการทำงาน วิธีการดำเนินชีวิตในงานอาชีพ ล้วนมีผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางพารา นอกจากสภาพการทำงานและวิธีการดำเนินชีวิตดังกล่าวแล้ว ยังมีรายงานว่า คุณภาพชีวิตมีความแตกต่างกันตามปัจจัยประชากร สังคม เศรษฐกิจและสภาพการทำงาน (อุทุมพร, 2530; โอรส, 2533; เพชรน้อย; 2539) ดังนั้น การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิต่อคุณภาพชีวิตเกษตรกรชาวสวนยางพาราครั้งนี้ จึงคำนึงถึงปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ปัจจัยทางด้านประชากร ประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส และศาสนา ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ประกอบด้วย รายได้ ปัจจัยด้านสังคม ประกอบด้วย ระดับการศึกษา

และปัจจัยการทำงาน ประกอบด้วย รูปแบบการขายผลผลิต ปริมาณแรงงานที่ใช้กรีดยางต่อวัน ลักษณะพื้นที่สวนยาง ระยะเวลาที่ประกอบอาชีพการทำสวนยาง และจำนวนชั่วโมงการทำงาน

สำหรับปัจจัยทางด้านประชากร ซึ่งประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส และศาสนา นั้น โอเร็ม (Orem, 1995) เชื่อว่า เพศเป็นตัวกำหนดบทบาทบุคลิกภาพของบุคคลในสังคม เป็นสิ่งบ่งบอกถึงคุณภาพ พลังอำนาจ และความสามารถตามธรรมชาติ วรรณ (2543) กล่าวว่า อายุเป็นปัจจัยหนึ่งที่มีความสัมพันธ์กับคุณภาพชีวิต เพราะ อายุจะสัมพันธ์โดยตรงกับพัฒนาการและระดับวุฒิภาวะผู้ที่มีอายุมากจะมีประสบการณ์ชีวิตมากกว่า ซึ่งประสบการณ์ในอดีตจะส่งผลต่อการปรับตัวและช่วยให้เผชิญกับปัญหาได้ดี และมีการรับรู้คุณภาพชีวิตที่ดีกว่า ดวงใจ (2540) กล่าวว่า สถานภาพสมรส เป็นลักษณะของสถานะที่บ่งบอก ถึงการสนับสนุนทางสังคมของบุคคล โดยเฉพาะผู้ที่มีสถานภาพสมรสคู่ อาจทำให้ไม่รู้สึกละโดดเดี่ยว เกิดความมั่นคงในชีวิตและรับรู้ถึงคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ศาสนา เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลในการดำรงชีวิตของมนุษย์ รวมไปถึงเรื่องของสุขภาพ และพฤติกรรมการรักษาพยาบาล เพราะศาสนาเป็นตัวกำหนดความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณีของสังคม และสภาพจิตใจ ศาสนาจะช่วยส่งเสริมสุขภาพจิตโดยสอนให้บุคคลเข้าใจหลักเหตุและผล จึงสามารถช่วยให้จิตใจสงบ มีกำลังใจและใช้เป็นกฎในการดำเนินชีวิต ซึ่งจะมีผลต่อคุณภาพชีวิต (ปรีชา, 2538) และจากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมา หลายการศึกษา พบว่า เพศ อายุ สถานภาพสมรส และศาสนา ที่ต่างกัน ทำให้บุคคลมีระดับคุณภาพชีวิตที่แตกต่างกัน (ทัศนีย์, 2536; นัยนา, 2535; ปรีชา, 2538; พรทิพา, 2538; ยุพิน, 2536; โยธิน, 2534; วรรณ, 2543; วาทีนี และ ยุพิน, 2538; สะอึ้ง, 2538; สุรชาติพิทย์, 2536; Rankin, 2000)

สำหรับปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งเชื่อว่า รายได้เป็นปัจจัยที่สำคัญในการดำรงชีวิตของคนในสังคม (Hunter, 1992) การมีรายได้หรือฐานะทางเศรษฐกิจดี ทำให้บุคคลสามารถตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานได้เพียงพอ และหลายงานวิจัย ระบุว่า รายได้ถือเป็นปัจจัยที่สำคัญเป็นอันดับหนึ่งของคุณภาพชีวิต (United Nation, 1995) การศึกษา เป็นการให้โอกาสแก่ชีวิต เพราะการศึกษาสามารถช่วยให้มีการรับรู้ถึงความเป็นไปในโลกและชีวิตด้านต่างๆ ได้ จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า ระดับการศึกษามีความสัมพันธ์ทางบวกกับคุณภาพชีวิต วิธีชีวิต พฤติกรรม สุขภาพ และความสามารถในการดูแลตนเอง (ยุพิน, 2536)

ปัจจัยการทำงาน ถือเป็นส่วนสำคัญต่อคุณภาพชีวิต เนื่องจากที่มาของรายได้คือการทำงาน ซึ่งรายได้ถือเป็นปัจจัยสำคัญเป็นอันดับหนึ่งของคุณภาพชีวิต การมีรายได้ที่เพียงพอ ส่งผลทำให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีได้นั้นจะต้องเกิดจากการทำงานที่มีคุณภาพ ซึ่งเกณฑ์ที่ใช้บ่งชี้ว่าการทำงานมีคุณภาพหรือไม่นั้น ประกอบด้วย 2 องค์ประกอบหลัก คือ การได้รับค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม และ

สภาพการทำงานที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ (สุพรรณิ, 2534; Knox & Irving, 1997) สำหรับเกษตรกรชาวสวนยางพารา ค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรม สามารถตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐานได้ ค่าตอบแทนที่เพียงพอและยุติธรรมเกิดจากปัจจัยการทำงาน 2 ปัจจัย คือ รูปแบบการขายผลผลิต และปริมาณแรงงานที่ใช้กรีดยางต่อวัน โดยรูปแบบการขายผลผลิตที่ต่างกันมีผลต่อค่าตอบแทนและภาวะสุขภาพที่ต่างกัน การขายน้ำยางดิบจะช่วยลดต้นทุนการผลิตและช่วยลดอาการปวดเมื่อยจากขั้นตอนต่าง ๆ ในการทำยางแผ่นดิบ แต่มีข้อเสียคือราคาผลผลิตถูกกว่าการขายยางแผ่นดิบ และ ปริมาณแรงงานที่ใช้กรีดยางต่อวัน มีผลต่อส่วนแบ่งในการขายผลผลิต ซึ่งการมีจำนวนแรงงานที่เหมาะสมกับจำนวนพื้นที่หรือจำนวนต้นยาง ส่งผลให้เกษตรกรมีรายได้เพิ่มขึ้น (สำนักงานการเกษตร และสหกรณ์การเกษตร, 2543) ในขณะที่สภาพการทำงานที่ปลอดภัยและส่งเสริมสุขภาพ สำหรับเกษตรกรชาวสวนยางพารา พิจารณาจากลักษณะพื้นที่การทำสวนยางพารา ระยะเวลาการประกอบอาชีพ และจำนวนชั่วโมงในการทำงาน โดยจากการศึกษาของ ณรงค์ (2545) พบว่าสภาพพื้นที่สวนยางที่เป็นพื้นที่ราบ มีการเกิดอุบัติเหตุจากการทำงานและอาการปวดกล้ามเนื้อและกระดูกน้อยที่สุด ส่วนระยะเวลาการประกอบอาชีพที่ยาวนานเกินไป โดยเฉพาะการประกอบอาชีพที่นานเกินกว่า 8 ปี (รัตน, 2543) มีผลทำให้เกิดความเบื่อหน่าย จำเจ ทำให้เกิดความเครียดในการปฏิบัติงานและทำให้ชีวิตการทำงานไม่มีความสุข (Kalimo, 1997) สำหรับจำนวนชั่วโมงการทำงานไม่ควรเกิน 8 ชั่วโมงต่อวัน เนื่องจากการทำงานที่ยาวนานเกินไปจะทำให้เกิดความเครียด โดยเฉพาะอาชีพเกษตรกรที่การทำงานต้องใช้กำลังกายเป็นส่วนใหญ่ ซึ่งการทำงานที่ยาวนานเกินไปมีผลทำให้กล้ามเนื้อเกิดความเมื่อยล้า ประกอบกับอาการปวดเมื่อยที่เพิ่มมากขึ้นจะทำให้ชีวิตไม่มีความสุข

จากการทบทวนงานวิจัยที่ผ่านมา ไม่พบงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางพารา ซึ่งนับว่าเป็นกลุ่มสำคัญกลุ่มหนึ่ง ที่ควรให้ความสำคัญเพราะถือเป็นกลุ่มพลังเศรษฐกิจของชาติ ดังนั้นการที่จะเพิ่มพูนคุณภาพชีวิตประชากรกลุ่มเป้าหมายใด ควรได้ทำการศึกษาสถานการณ์ตามสภาพความเป็นจริง หรือตามข้อมูลเชิงประจักษ์เสียก่อน โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับปัจจัยต่าง ๆ ที่อาจมีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของประชากรกลุ่มนี้ เพื่อให้ได้ข้อมูลพื้นฐานที่สามารถนำไปประกอบการวางแผนในการพัฒนาคน ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติต่อไป ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาคุณภาพชีวิตและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางพารา ในจังหวัดสงขลา ซึ่งอาจใช้เป็นข้อมูลพื้นฐานในการจัดทำแผนงานและโครงการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางพารา ในระดับจังหวัด ระดับภาคและระดับประเทศต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา

1. คุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางพารา จังหวัดสงขลา
2. ศึกษาอิทธิพลของปัจจัยด้านประชากร เศรษฐกิจ สังคม และการทำงาน ต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางพารา จังหวัดสงขลา ซึ่ง ปัจจัยด้านประชากร ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส และศาสนา ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ ปัจจัยด้านสังคม ได้แก่ ระดับการศึกษา และปัจจัยการทำงาน ได้แก่ รูปแบบการขายผลผลิต ปริมาณแรงงานที่ใช้กรีดยางต่อวัน ลักษณะพื้นที่สวนยาง ระยะเวลาที่ประกอบอาชีพการทำสวนยาง และ จำนวนชั่วโมงการทำงาน

คำถามการวิจัย

1. คุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางพารา จังหวัดสงขลาเป็นอย่างไร
2. ปัจจัยด้านประชากร เศรษฐกิจ สังคม และการทำงาน อันประกอบด้วย เพศ อายุ สถานภาพสมรส ศาสนา รายได้ ระดับการศึกษา รูปแบบการขายผลผลิต ปริมาณแรงงานที่ใช้กรีดยางต่อวัน ลักษณะพื้นที่สวนยาง ระยะเวลาที่ประกอบอาชีพการทำสวนยาง และ จำนวนชั่วโมงการทำงาน สามารถร่วมกันทำนายคุณภาพชีวิตเกษตรกรชาวสวนยางพารา จังหวัดสงขลาได้หรือไม่ และ ปัจจัยใดบ้างสามารถทำนายได้ดีที่สุด

กรอบแนวคิด

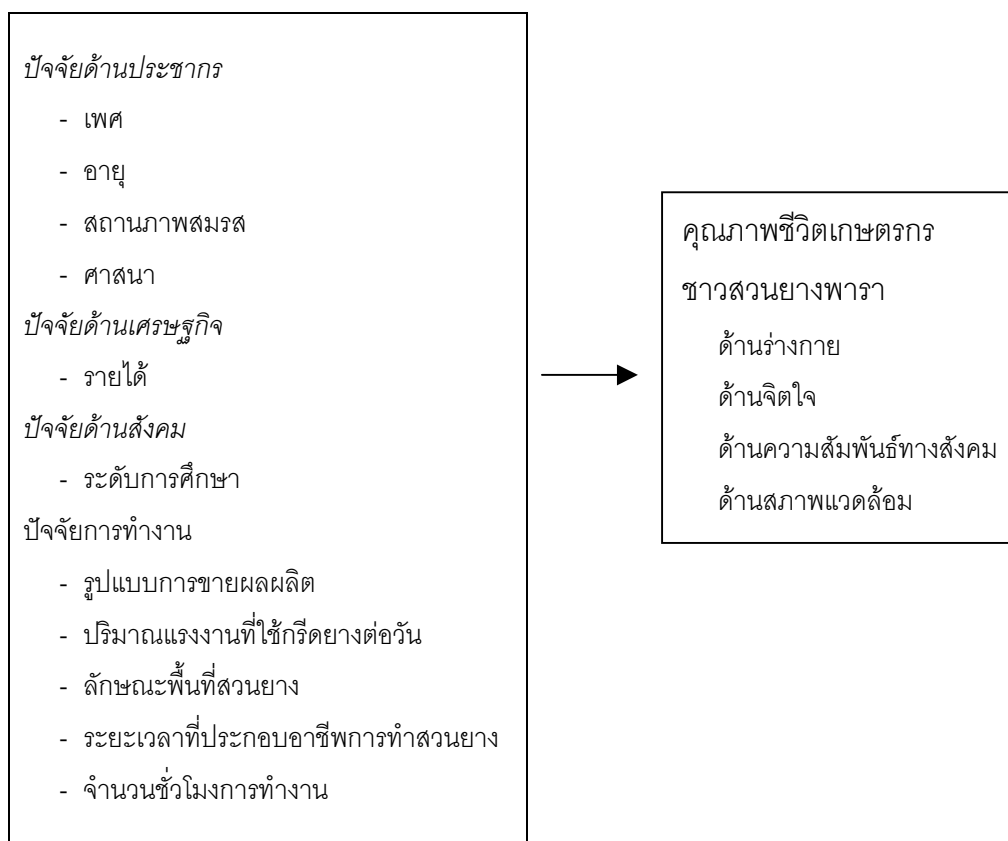
จากแนวคิดพฤติกรรมศาสตร์ที่เน้นว่าความพอใจของบุคคลหรือคุณภาพชีวิตของคน ควรวิเคราะห์จากผลของปัจจัยหลาย ๆ ปัจจัย (United Nation, 1995) และเพชรน้อย (2539) พบว่า คุณภาพชีวิตมีความแตกต่างกันตามปัจจัยประชากร สังคม เศรษฐกิจ และสภาพการทำงาน ดังนั้น สภาพการประกอบอาชีพผลิตยางพารา ย่อมส่งผลกระทบต่อเกษตรกรชาวสวนยางพาราที่มีการเปลี่ยนแปลงในเรื่องของคุณภาพชีวิตทั้งด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ซึ่งเกษตรกรแต่ละคนอาจจะได้รับผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตแตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องจากปัจจัยอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการดำรงชีวิต อาทิ ปัจจัยด้านเพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา รายได้ ร่วมกับปัจจัยจากสภาพการทำงาน ซึ่งประกอบด้วย รูปแบบการขายผลผลิต ปริมาณแรงงานที่ใช้กรีดยางต่อวัน ลักษณะพื้นที่สวนยางพารา ระยะเวลาที่ประกอบอาชีพการทำสวนยางพารา และจำนวนชั่วโมงการทำงานต่อวัน สำหรับในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้แบ่งปัจจัยที่อาจมีผลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรที่ศึกษาเป็น 4 กลุ่ม คือ 1) ปัจจัยด้านประชากร ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส และศาสนา 2) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ได้แก่ รายได้ 3) ปัจจัยด้านสังคม ได้แก่ ระดับการศึกษา และ 4)

ปัจจัยการทำงาน ได้แก่ รูปแบบการขายผลผลิต ปริมาณแรงงานที่ใช้กรีดยางต่อวัน ลักษณะพื้นที่สวนยาง ระยะเวลาที่ประกอบอาชีพการทำสวนยาง และ จำนวนชั่วโมงการทำงานต่อวัน

เพศเป็นสิ่งที่บ่งบอกถึงพลังอำนาจ และความสามารถตามธรรมชาติของมนุษย์ (Orem, 1995) โดยเฉพาะสังคมไทยมักให้เกียรติเพศชายมากกว่าเพศหญิง (วรรณนา, 2543) อายุจะสัมพันธ์โดยตรงกับพัฒนาการ และระดับวุฒิภาวะ ซึ่งมีข้อสันนิษฐานว่าผู้ที่มีอายุมากจะส่งผลต่อการปรับตัวและช่วยให้เผชิญกับปัญหาได้ดี (ดวงใจ, 2540) สถานภาพสมรส เป็นสิ่งบ่งชี้ถึงการสนับสนุนทางสังคมและการอยู่ร่วมกันทางสังคม (วาทีณี และยุพิน, 2539) ส่วนศาสนา เป็นตัวกำหนดความเชื่อ วัฒนธรรม ประเพณี และสภาพจิตใจ ศาสนาจะช่วยส่งเสริมสุขภาพจิต (ปรีชา, 2538) การมีรายได้ ที่เพียงพอสามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานและได้รับการยกย่องจากสังคม ตลอดจนได้รับโอกาส ตำแหน่ง อำนาจ ความมีเกียรติ และศักดิ์ศรี (Ferrans & Power, 1992) การศึกษาสามารถช่วยให้มีการรับรู้ถึงความเป็นไปในโลกและชีวิตด้านต่าง ๆ (จำเนียง, 2536) รูปแบบการขายผลผลิตมีผลต่อการต่อราคา ซึ่งจะมีผลโดยตรงต่อรายได้ จำนวนคนช่วยกรีดยางมีผลต่อส่วนแบ่งของรายได้ และแรงงานที่ต้องใช้ในการทำงาน ลักษณะพื้นที่สวนยางพารามีผลต่อสภาพการทำงานและปัญหาสุขภาพที่อาจเกิดขึ้นจากการทำงาน ส่วนจำนวนชั่วโมงการทำงานและระยะเวลาการประกอบอาชีพมีผลต่อความเหนื่อยล้าจากการทำงาน ซึ่งจะมีผลให้เกิดความเครียดในการทำงาน ปัจจัยต่าง ๆ ดังกล่าวข้างต้นล้วนเป็นปัจจัยที่จะส่งผลต่อประสิทธิภาพและความสามารถในการประกอบอาชีพการทำสวนยางพาราทั้งสิ้น นอกจากนี้ยังมีผลกระทบต่อสุขภาพทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ สัมพันธภาพทางสังคม และสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะมีผลต่อคุณภาพชีวิต และสภาพความเป็นอยู่ของเกษตรกรชาวสวนยางพารา จากเหตุผลดังกล่าวข้างต้นผู้วิจัยจึงได้นำปัจจัย ทั้ง 4 ด้าน มาใช้เป็นตัวทำนายคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางพาราในครั้งนี้

สำหรับแนวคิดเกี่ยวกับคุณภาพชีวิตนั้นองค์การอนามัยโลกได้ให้ความหมายไว้ว่า เป็นการรับรู้ความพึงพอใจและการรับรู้สถานะด้านร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม และสภาพแวดล้อมของบุคคลในการดำรงชีวิตในสังคม ซึ่งสามารถประเมินได้โดยใช้เครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก (WHO QOL) ผู้วิจัยจึงได้นำเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อฉบับภาษาไทย (WHO - QOL - BREF - THAI) ซึ่งแปลและปรับปรุงโดย สุวัฒน์ และคณะ (2541) มาใช้ในการศึกษาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางพาราครั้งนี้ โดยผู้วิจัยคาดว่าเครื่องชี้วัดคุณภาพชีวิตชุดนี้น่าจะมีความเหมาะสมในการศึกษาครั้งนี้ เพราะสามารถวัดคุณภาพชีวิตได้ทั้งด้านวัตถุวิสัย และด้านจิตวิสัย ประกอบกับมีเนื้อความสั้น เข้าใจง่าย ผ่านการตรวจสอบความเชื่อมั่นแล้ว และสามารถบอกถึงความแตกต่างของการวัดได้อย่างชัดเจน ซึ่งจะ

ทำให้การศึกษาครั้งนี้ได้ข้อมูลครอบคลุมองค์ประกอบของคุณภาพชีวิตและมีความน่าเชื่อถือ ดังนั้น กรอบแนวคิดสำหรับการวิจัยครั้งนี้จึงสามารถสรุปเป็นแผนภูมิ ดังต่อไปนี้

ภาพ 1 กรอบแนวคิด การศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางพารา

สมมติฐานการวิจัย

ปัจจัยด้านประชากร เศรษฐกิจ สังคม และการทำงาน (เพศ อายุ สถานภาพสมรส ศาสนา รายได้ ระดับการศึกษา รูปแบบการขายผลผลิต ปริมาณแรงงานที่ใช้กรีดยางต่อวัน ลักษณะพื้นที่สวนยางพารา ระยะเวลาที่ประกอบอาชีพการทำสวนยาง และจำนวนชั่วโมงการทำงาน) สามารถร่วมกันทำนายคุณภาพชีวิตเกษตรกรชาวสวนยางพารา

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางพารา จังหวัดสงขลา เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามประกอบด้วย 3 ส่วน คือ แบบบันทึกข้อมูลส่วนบุคคล ข้อมูลปัจจัยการทำงานของเกษตรกรชาวสวนยางพารา และแบบวัดคุณภาพชีวิตซึ่งได้

นำมาจากเครื่องวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลก ชุดย่อฉบับภาษาไทย กลุ่มตัวอย่าง คือ เกษตรกรชาวสวนยางพารา จังหวัดสงขลา จำนวน 397 ราย เก็บรวบรวมข้อมูล เดือนเมษายน ถึง พฤษภาคม พ.ศ. 2547

นิยามศัพท์

1. คุณภาพชีวิต หมายถึง การรับรู้ความพึงพอใจและการรับรู้สถานะด้านร่างกาย จิตใจ ความสัมพันธ์ทางสังคม และสภาพแวดล้อมของเกษตรกรชาวสวนยางพารา ในการดำรงชีวิตในสังคม ประเมินได้จากเครื่องวัดคุณภาพชีวิตขององค์การอนามัยโลกชุดย่อ 26 ตัวชี้วัด ฉบับภาษาไทย (WHO QOL – BREF – THAI) ปรับปรุงโดยสุวัฒน์ และคณะ (2541)
2. เกษตรกรชาวสวนยางพารา หมายถึง เกษตรกรที่ประกอบอาชีพการทำงานกรีดยางพาราเป็นอาชีพหลักทั้งผู้ที่เป็นเจ้าของสวนยางพาราเอง และผู้รับจ้างกรีดยาง
3. อายุ หมายถึง อายุเต็มตามปีปฏิทินของเกษตรกรชาวสวนยางพารา กรณีน้อยกว่า 6 เดือน บัดตั้ง มากกว่า 6 เดือน บัดขึ้นเป็นหนึ่งปี
4. รายได้ หมายถึง จำนวนเงินที่ได้จากการประกอบอาชีพการทำสวนยางพารา
5. ระดับการศึกษา หมายถึง จำนวนปีในโรงเรียนของเกษตรกรชาวสวนยางพารา
6. รูปแบบการขายผลผลิต หมายถึง การขายผลผลิตของเกษตรกรชาวสวนยางพาราทั้งในรูปยางแผ่นดิบ หรือน้ำยางดิบ
7. ปริมาณแรงงานที่ใช้กรีดยางต่อวัน หมายถึง จำนวนคนที่ทำงานในพื้นที่สวนยางเดียวกัน
8. ลักษณะพื้นที่สวนยาง หมายถึง สภาพพื้นที่ที่ใช้ในการปลูกยางพารา แบ่งเป็น 2 ลักษณะ คือ พื้นที่ราบ และไม่เป็นพื้นที่ราบ
9. ระยะเวลาที่ประกอบอาชีพการทำสวนยาง หมายถึง ระยะเวลาเป็นปีตั้งแต่การเริ่มประกอบอาชีพการทำสวนยางพาราเป็นอาชีพหลักจนถึงปัจจุบัน กรณีที่ระยะเวลาน้อยกว่า 6 เดือน บัดตั้ง มากกว่า 6 เดือน บัดขึ้นเป็นหนึ่งปี
10. จำนวนชั่วโมงการทำงาน หมายถึง ระยะเวลาเป็นชั่วโมงใน 1 วันที่ใช้ผลิตยางพารา ซึ่งประกอบไปด้วย ระยะเวลาที่ใช้ในการเดินทางไปสวนยางพารา การกรีดยาง การเก็บน้ำยาง และการขนน้ำยางสดในรายที่ขนน้ำยางสด สำหรับรายที่ขายยางแผ่นดิบ ให้นับระยะเวลาการทำยางแผ่นและการตากแผ่นยางทั้งแผ่นยางเก่าและแผ่นยางใหม่รวมด้วย กรณีระยะเวลาน้อยกว่า 30 นาที บัดตั้ง มากกว่า 30 นาที บัดขึ้นเป็นหนึ่งชั่วโมง

ความสำคัญของงานวิจัย

ใช้เป็นข้อมูลประกอบการวางแผนเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรชาวสวนยางพารา